

II 233
Б

Споменница свечаној отварања

Радничких Цстанаова, Општине Београдске
9-11-1930

$$\begin{array}{r} \overline{233} \\ 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \overline{430} \\ 5 \end{array}$$

Набеляно 31-8-1941
Бр. инвентара 22916

Споменница свечаној отварања

430
8

73
8 35:36

Радничких Цстланова, Општинне Београдске
9-11-1930

Бр. инвентара

27492/52

Dr. Gregor Žerjav kao idejni osnivač radničkih ustanova u Beogradu

Pitanje krova nad glavom najosetljiviji je problem posleratne Evrope. Naročito Beograd, koji je stradao desetogodišnjim ratom, zna za sve tegobe nerešenog pitanja stanova. Kad su, i bolje situirani slojevi beogradskog stanovništva, iskusili neprijatnosti pomanjkanja stanova, može ce tek donekle oceniti, što znači kuća i stan za siromašnog, nezaposlenog radnika u Beogradu.

Možda dockan, ali ipak prvi, Beograd se je pobrinuo za svoju sirotinju, koja iz sviju strana prostrane Jugoslavije dolazi u prestonicu, da u njnj nadje zaradu i uhljblje. Tek ove godine otvorila su skloništa svoja vrata nezaposlenim radnicima i radnicama, koji danas ni ne slute, koliko je borbi i poteškoća bilo, da se postigne ovaj skroman rezultat današnjice.

Već godine 1922. pokrenuo je tadANJI Ministar socijalne politike pok. dr. Gregor Žerjav, pitanje podizanja Azila za nezaposlene radnike u Beogradu. U onim teškim danima, kad je ceo Beograd bio samo splet problema, koji su iziskivali hitno rešavanje, pok. dr. Žerjav nije mogao računati, a možda i nije računao sa brzim uspehom. Ali onom upornošću, koja je bila njemu svojstvena, nije odustao od svoje zamisli, već se je postarao da članom 110, Finansijskog zakona za godinu 1922/23, udari temelj čitavoj današnjoj nasoj organizaciji posredovanja rada i rešavanju stanbenog problema. (Ovaj zakonski propis predviđja pribiranje sredstava za pomaganje nezapostenih radnika i podizanje radničkih azila). Pošto nije mogao odmah stvoriti Azil, pok. Dr. Žerjav je uspeo obezbediti potrebna sredstva za podizanje takvih institucija.

Sve do poslednjih dana svoga života pratila je pok. dr. Žerjava ova ideja i naročito mu je bilo drago, kad je dočuo, da je u Ministru g. dr. Mijoviću našao i razumevanje i potrebnu energiju za sprovođenje ove svoje davnašnje namere; a pogotovo, kad je saznao, da su i Beogradska opština i Beogradska Radnička Komora primili na sebe praktično ostvarenje njegovog plana.

Dr. Gregor Žerjav

Ovom trostrukom nastojanju može se zablagodariti, zato što danas postoje u Beogradu jedno muško i jedno žensko sklonište i dva dečija obdaništa i to zgrade, koje ne samo da koriste najširim krugovima našeg radničkog sveta, već koje se mogu pokazivati i strancima kao uzorne socijalne ustanove.

Ali nije važno samo to, da u Beogradu postoje ove najnužnije ustanove i da je time učinjen jedan korak napred u praktičnom, realnom, rešavanju socijalnih problema naše prestonice, što će bez sumnje jednakim priznanjem pozdraviti kulturno svesni naši radnici i poslodavci, iz čijih su sredstava podignute; možda je još važnije iskustvo, koje je naša zemlja stekla pri podizanju ovih, u našim prilikama, novih ustanova, a kojim će se, nadamo se, moći koristiti i druga mesta u državi. Mi verujemo, da su ove ustanove, tek početak stvarnog rada na socijalnom polju i da će naše iskustvo pripomoći socijalnom napretku naše države.

Član 110

Finansijskog zakona za god. 1922/23.

Ovlašćuje se Ministar socijalne politike da u cilju pribiranja potrebnih sredstava za pomaganje nezaposlenih radnika, osnivanje radničkih azila i plaćanje putnih troškova radnika, koji putuju radi traženja posla, može razrezati naročiti prirez najviše do 3⁰/₁₀₀. na sve poslodavce i radnike, koji podležu pod odredbe Zakona o osiguranju radnika i koji će se naplaćivati jednovremeno i na isti način, kao i prinos za osiguranje radnika u bolesti.

Način upotrebe tako prikupljenih sredstava propisaće Ministar socijalne politike naročitim naredbama.

N A R E D B A

o ubiranju i upotrebi prinosa za Berze rada u smislu čl. 110 Finansijskog zakona za god. 1922/23.

Na osnovu ovlašćenja po članu 110 Finansijskog zakona za godinu 1922/1923,

N a r e d j u j e m :

1. Da nedeljni prinos za Berze rada iznosi 1.8⁰/₁₀₀ od jednodnevne obezbedjene nadnice u smislu § 21 zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. odnosno 5⁰/₁₀₀ od 36 postotnog prinosa za osiguranje u slučaju bolesti.
2. Da za uplaćivanje ovoga prinosa važe propisi glave VIII Zakona o osiguranju radnika o dužnosti plaćanja prinosa za osiguranje s tim, da pada polovina iznosa na teret nameštenika, da se prinosi ubiraju ujedno sa prinosima za osiguranje.

3. Da Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu počne sa 1. januarom 1925. godine ubirati preko svojih organa prinose za Berze rada i to predviđjene u prednjim tačkama.

4. Da na ime troškova manipulacije ubiranja, provizije Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu može do dalje odredbe odbijati $7\frac{0}{10}$ od ubranog prinosa za Berze rada i to $6,3\frac{0}{10}$ za svoj račun a $1\frac{0}{10}$ za upotrebu u smislu tačke 9. ove naredbe.

5. Da se iz $\frac{2}{5}$ godišnjih čistih prihoda iz prinosa za Berze rada obrazuje naročita pričuva za obezbeđenje nezaposlenog radništva za slučaj privredne krize. Način upotrebe ove sume propisaoće Ministar socijalne politike naročitim pravilnikom za potpomaganje radnika u slučaju privredne krize.

6. Da se iz ostalih $\frac{3}{5}$ ovog prinosa stvori naročiti Fond za Berze rada o čijoj će upotrebi rešavati Ministar socijalne politike.

7. Da Središnji ured za osiguranje radnika u Zagrebu, u roku od tri meseca nakon završetka svakog polugodišta, podnese Gospodinu Ministru socijalne politike tačan izveštaj o celokupnoj u prošlom polugodištu propisanoj i ubranoj sumi; da istu uloži na ime pričuve u smislu tač. 5, a $55,8\frac{0}{10}$ na ime Fonda za Berze rada u smislu tač. 6, kod Državne hipotekarne banke u Beogradu, zadržavajući $7\frac{0}{10}$ od ubranog prinosa u smislu tač. 4.

8. Da se isplate iz pričuve i fonda pod 5 i 6, vrše po naredjenju Gospodina Ministra socijalne politike bilo preko novčanih zavoda bilo preko Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu i njihovih mesnih organa, koji su obavezni da vrše ove isplate bez naročite naknade.....

Ministar Socijalne Politike

Dr. Žerjav, s. r.

Радничка Комора у Београду за подизање радничких установа

На седници од 31. маја 1927. године, Секретар Коморе извештава, да је у разговору са Господином Министром Социјалне Политике, о подизању куће за Радничку Комору, покренуто питање и о установању Радничких преноћишта са радничким кухињама, и Обданишта за децу оних радница матера које иду на рад, те да је, у томе смислу израдио предлог ради остварења овога задатка.

Затим чита предлог и моли да се прими. Предлог гласи:

„1) Да се умоли Г. Министар Социјалне Политике да, из Фонда Берзи Рада, издвоји Динара 10,000.000.— коју суму да стаби на расположење Одбору за подизање Радничких преноћишта, Радничких кухиња и Обданишта за радничку децу.

2) Да се умоли Општина београдска да узме учешћа у подизању, организацији и одржавању обих установа:

3) Да се подизању обих установа приступи одмах. У ту сврху да се предложи Г. Министру Социјалне Политике и Суду Општине београдске, да одреде по два двојника који ће са двојницом претставника обе Коморе образовати Одбор за подизање Радничких преноћишта, Радничких кухиња и Обданишта за радничку децу. Секретар Коморе биће референт тога одбора са правом саветујућег гласа на седницама Одбора.

4) Да се обоме Одбору стаби у дужност да питање у принципу проучи и Министарству Социјалне Политике, Суду Општине Београдске и Управном Одбору обе Коморе даде конкретне предлоге за њихово извођење. А пошто се између Министарства Социјалне Политике, Суда општине београдске и Управног одбора обе Коморе постигне споразум о подизању и организацији обих установа, да се Одбор власти на извођење радова, израду планова и грађење зграда, и набавку потребног намештаја и осталог прибора за функционисање обих установа.“

За обим, после дискусије у којој су учествовали чланови Управног одбора: Павлица, Јаснић и Станковић — *предлог Секретара примљен је у целини.*

(Овај предлог достављен је Господину Министру Социјалне Политике 1. јуна 1927. године актом Коморе Бр. 3.221).

Finansijsko obezbedjenje za podizanje radničkih ustanova u Beogradu

Da ideja pok. Dr. Gregora Žerjava postane i delo, najveća zasluga pripada G. Dr. A. Mijoviću kao Ministru Socijalne politike. On i sam, primajući predloge svoga referenta g. Dr. Marija Krmpotića kao Šefa Odseka za posredovanje rada, zalaže se da Beograd dobije tako potrebne radničke ustanove. Poziva k sebi pretstavnike Opštine beogradske i Radničke komore i sa njima postiže potrebni sporazum. A zatim donosi sledeće rešenje:

Ministarstvo Socijalne politike

Z. R. Br. 5311-I-IV. 8. juna 1927. g.

Po prethodnom sporazumu sa Sudom opštine beogradske i Radničkom komorom u Beogradu, a u cilju potpomaganja nezaposlenih radnika i njihovih porodica

R E Š A V A M

Da se iz fonda pri Državnoj Hipotekarnoj Banci u Beogradu, ubratog na osnovu čl. 110 fin. zakona za god. 1922—23 i saglasno sa tač. 6 i 8 naredbe Minist. Soc. Pol. br. 10810 od 1922 g. izdvoji suma od Din. 10,000.000.— kao „Fond za stvaranje i održavanje radničkih ustanova u Beogradu“ i stavi na raspoloženje beogradskoj opštini u vidu zajma sa god. interesom od 4⁰/₀ i amortizacionim rokom od 25 god. pod modalitetima predviđenim ovim rešenjem.

Ovaj zajam ima da služi beogradskoj opštini za podizanje radničkih skloništa, kuhinja, berze rada, kupatila, čitaonica, biblioteka, radničkih stanova i ustanova za zaštitu nezbrinute dece.

Ove radove i upravu nad tim ustanovima ima opština beogradska da sprovodi preko naročitog „Odbora za stvaranje i održavanje radničkih ustanova u Beogradu“ koji će sačinjavati: 2 člana određena od g. Ministra Soc. Politike, jedan iz redova činovnika Odelenja za zaštitu radnika, a drugi iz redova inženjera građev. struke; 2 člana određena od

Dr. A. Mijović

Suda Opština grada Beograda od kojih jedan mora da bude tehničar građevinske struke, a 2 člana određena od Radničke komore u Beogradu.

Upravni troškovi za održavanje ovih radničkih ustanova i izdatci za stvaranje novih podmirivaće se:

1.) Iz anuiteta, koji će beogradska opština na ime vraćanja duga ulagati u Fond za stvaranje i održavanje radničkih ustanova u Beogradu.

2.) Iz dotacija Ministar. Soc. Politike i Beogradske opštine.

3.) Iz kredita budžetske partije Radničke komore na radnička prenoćišta i dečja obdaništa iz god. 1926—27 i srazmerne dotacije iz tih kredita za buduće godine.

Ovo rešenje ima da se saopšti:

1.) Sudu opštine beogradske,

2.) Radničkoj komori u Beogradu i

3.) Državnoj Hipotekarnoj Banci, a postaje izvršno kad Opštinski Odbor opštine beogradske i Upravni odbor Radničke komore donesu saglasne odluke.

Odbor za stvaranje i održavanje radničkih ustanova, ima sebi da propiše poslovnik, po kojem će donositi svoje odluke i upravljati sa poverenim mu ustanovama i koji će se meni podneti na odobrenje.

Do donošenja i odobrenja ovoga pravilnika zadržavam sebi pravo odobravanja ili neodobravanja načelnih odluka odbora na osnovu zapisnika pojedinih sednica, za slučaj da bi jedan ili oba zastupnika Ministra Socijalne Politike u tom odboru bila protivna pojedinim zaključcima.

8. juna 1927. god.

Ministar Socijalne Politike

Dr. A. Mijović s. r.

Општина града Београда за подизање радничких установа у Београду

Одлука Министра Г. Др. А. Мијовића за Општину Београдску значила је троје: финансијску могућност да грађењу својих радничких установа приступи, али и 25-годишњу обавезу плаћања анuitета на зајам и старање за издржавање тих установа. Свакојакo, и ако за Општину један нoб и замашан финансијски терет, тадање претставнике општинске управе: Г.г. Др. Косту Куманудија као Претседника и Др. Косту Јовановића као Потпретседника, виши интерес Београда као престонице и развијен социјални осећај опредељују не само да задужење од Дин. 10,000,000 прихвате бeћ и пуно интересовање и ангажман за реализовање обе ствари да покажу.

Они о томе питању, прво израђују одлуку Општинског суда, а за тим је на седници општинског одбора од 17. јуна 1927. износе на решење. Одлука гласи:

„Господин Министар Социјалне Политике, убијајући потребу подизања Радничких Склоништа у Београду, изболео је ставити Општини Београдској на расположење суму од 10,000,000.— динара, за овај циљ, с тим да се та сума употреби на подизање и уређење потребних грађевина, а да Општина да потребно земљиште.

Др. Коста Кумануди

Др. Коста Јовановић

Оба би се сума стабила Општини на расположење у виду зајма са 4⁰/₀ год. интереса и роком исплате од 25 год., с тим да анuitет на зајам иде у Фонд за одржавање обих установа.

Општински Суд, убићајући велику важност обих установа, прихватио је са захвалношћу предлог Господина Министра и предлаже Општинском Одбору да и он то учини.

Размишљајући о начину на који ће обу идеју привести у дело, Суд је дошао до закључка да ће најбоље бити, ако се са овом сумом подигне једна зграда, у коју би се сместило централно Радничко Склониште, у бези са Берзом Рада. Обо би се Склониште могло подићи на општинском плацу у близини Жељезничке Станице. Ако би се имало финансијске могућности, могла би се онда подићи два мања Радничка склоништа, и то једно на дунавском а једно на брачарском крају.

Оба склоништа имала би, поред станова за пролазне раднике, још и гостионице за исхрану њихову, читаонице, купатила и друге погодности.

За реонска склоништа Суд је одредио плац на углу Дринчићево и Млетачке улице, и плац код Основне Школе на Смедеребском Брму.

На основу овога, Суд моли Одбор да изболи решити:

- 1) Да се за зидање Радничких Склоништа употреби горе поменуто општинско земљиште.
- 2) Да се у споразуму са Министарством Социјалне Политике и Радничком Комором приступи грађењу Склоништа под условима које је поставило Министарство Социјалне Политике, и да грађењем као и дошњије обим установама руководи један Одбор, састављен из по два представника Министарства Социјалне Политике, Општине Београдске, које одреди Суд Општински и Радничке Коморе."

Одбор је саслушавши обај предлог

РЕШИО:

Да се предлог Суда о подизању Радничких Склоништа усвоји.

Stalna Potpora Države

Ministarstvo Socijalne Politike i Narodnog Zdravlja, učestvujući preko svojih delegata u aktivnom radu Upravnog Odbora Fonda, stalno je saradivalo na izgradnji ovih ustanova, pa je i Ministar G. Dr. M. Drinković, dosledan rešenju svojih prethodnika, kroz svo vreme rada Upravnog Odbora, pokazivao puno interesovanje za izgradnju i održavanje radničkih skloništa i dečijih obdaništa. O tome nam svedoči i sledeće Njegovo pismo:

*Upravnom odboru Fonda za stvaranje i održavanje radničkih ustanova
u Beogradu*

Na prelistavku tog odbora broj 405 od 16. decembra p. g. čast mi je saopštiti, da pratim sa velikim interesovanjem rad oko podizanja radničkih skloništa i dečijih obdaništa u Beogradu i da sam, baš zbog toga, što polažem naročitu važnost na podizanje takvih u našoj državi preko potrebnih zavoda, preduzeo sve mere, da se slične institucije podignu još tekom ove godine u Zagrebu, na Sušaku, Sarajevu, Splitu i po mogućstvu i u Novom Sadu, a nastojaću, da i budućnosti potpomognem stvaranje ovih za naše radnike vrlo korisnih ustanova.

Mišljenja sam, da treba preduzeti sve za unapređenje ove akcije a staraću se, u koliko će finansijske prilike to dopustiti, da i država sa svoje strane stalnim subvencijama doprinese podizanju i održavanju radničkih ustanova u Beogradu i u drugim privredno važnim središtima naše Kraljevine.

28. januara 1930 g.
Beograd

Ministar Socijalne Politike i Narodnog Zdravlja:

Dr. M. Drinković s. r.

Dr. M. Drinković

Рад данашње Општинске Управе за радничке установе

Војислав Зафина

Милош Савчић

Др. Милослав Стојадиновић

Без активне помоћи Општине не да се, у ниједној бароши, ни замислити подизање и одржавање оваких социјалних установа. У Београду, као престоници, кроз коју непрекидно струји саб живот државе,

најмање. И ми са највећим задовољством можемо констатовати, да је данашња Општинска Управа, ступањем на дужност друге половине месеца фебруара прошле године, продужила рад на добршавању обих установа и у границама средстава којима је располагала, учинила све што је могла да се обе установе што пре добрше. Она је преко суме од Динара 10.000.000, из својих средстава, помогла, да се грађевине добрше, као што је уредно полажући одговарајуће анuitете на примљени зајам, омогућила Управном Одбору Фонда меблирање и ставање у додељене им функције поједине установе. И макар да се обе установе аутономно управљају, Општинска Управа је обе ослободила плаћања свих општинских такса. А кад се узме у обзир, да три овако велике установе морају трошити знатне количине боде — за перионице, купатила и чистоћу електричне енергије — за осветлење и погоне, ослобођење од плаћања обих и свих других општинских такса, мора прећи ефекат од Динара 250.000 — годишње, што је за опстанак обих установа, свакојак велика помоћ.

У колико се тиче издржавања обих установа у будуће, Општински Суд, пошто није могао сам да донесе никакве дефинитивне одлуке о томе, на молбу Управе Фонда за редовну субвенцију, послао је следећу званичну изјаву:

Фонду за стварање и одржавање радничких установа

Имајући у виду значај и користан рад установе, Суд Општине града Београда учиниће све што до њега стоји, да се у буџет Општине за ову годину унесу потребне суме за радничке установе, о чему ће крајњу одлуку донети Општински Одбор, који је надлежан за изгласавање буџета.

28.-I-1930 год., Београд.

Претседник Београдске Општине

М. Савчић с. р.

Потпредседници:

Др. Милослав Стојадиновић с. р., *Вој. Заћина* с. р.

Београдска Радничка Комора за одржавање радничких установа

Управном Одбору Фонда за стварање и одржавање
радничких установа у Београду

БЕОГРАД

Негослав Илић

У прилогу овога акта, а у бези решења Г. Министра социјалне политике З.Р. Бр. 5311 од 8. јуна 1927. год., обим нам је част предати Вам Динара (245.000) две стотине четрдесет пет хиљада на име субвенције, коју је ова комора за Радничка склоништа и Дечија обданишта у својим буџетима за 1926/1927, 1927/1928 и 1928/1929. буџетску годину имала.

Уједино нам је част извести Фонд, да је ова Комора и за своју 1929/1930 буџетску годину, на име субвенције за предње установе унела у буџет суму од Динара (100.000) једну стотину хиљада, коју ће суму ставити Фонду на расположење у месецу јануару 1930 године, као месецу којим се завршава прво буџетско полугође.

Књ. Бр. 1576.
1. Октобра 1929 године
у Београду.

Претседник Радничке Коморе
Негослав Илић с. р.

Радничка склоништа

Уједињењем Срба, Хрвата и Словенаца у нашу белику Краљевину Југославију, Београд је постао не само престолни град свеукупне централне власти у држави, већ је он, својим развијеним привредним и културним животом, постао и привредни центар државе. А поред тога, како је Београд и саобраћајни центар између Јужне и Северне Србије с једне и свих осталих покрајина наше државе с друге стране, Београд је постао најприближнији град и за запослења свих социјалних слојева нашег друштва па и радника. А с треће стране: како се у Северној и Јужној Србији не само стално оснивају разна индустријска предузећа већ и стара, немајући довољно квалификоване радне снаге, обупуњују из других покрајина. Београд је постао и капија запослења свих радника и намештеника, који из других покрајина долазе да се у Србији запосле.

Стојећи у средишту привредног живота државе у

Београд долазе, не само они који у њему траже запослење, већ који кроз њега прођу да се с једне или друге стране Саве и Дунава запосле. И сасвим је природно да Београд, и ако има највише посла, има највише незапослених радника и намештеника оба пола.

И како је немаштина сталан пратиоц незапослености разумљиво је тешко стање незапослених радника: нити се имају где нахранити нити имају где преноћити.

Да обим потребама одговоре, подигнута су у Београду два модерна Радничка склоништа.

1) Мушко радничко склониште.

Ово се склониште налази у Милоша Поповића улици Бр. 2а.

Грађа куће кошта	Дин. 3.730.616,42
Централно грејање	„ 634.876,40
Машинска периферија	„ 159.448,55
Водовод, канализација и осветлење	„ 162.846,27
Топло купатило	„ 123.680,70
Кухиња	„ 38.800,—
Дезинфек. и дезинсек.	„ 140.913,—
Инвентар	„ 610.831,—

Свеса Дин. 5.602.012,34

Мушко Радничко склониште

Режим у Склоништу је уређен на строгим морално-хигијенским основима. Обо Склониште прима на преноћиште само раднике и намештенике мушког пола и располаже са 40 спаваћих соба и 240 кревета. А кад потреба захте, моћиће се допунити са још 60 кревета. Купатило има 17 кабина са тушебима и 2 кабине са кадама. Сваки радник, кад на преноћиште дође, мора се легитимисати испрабама које има. Без

Пријавница мушког склоништа.

Трпезарија мушког склоништа.

икаквих испраба нико се не прима. На пријавници оставља своја документа и евентуалне вредности које се похрањују у нарочиту касу. Затим добија број свога посебног кревета, одлази у сблачионицу где сво одео остави, а по том у купатило, где се под надзором послуге добро окупа. После купања добија чисту спаваћу кошуљу, пешкир и пануче. Кад се обрисао пролази кроз амбуланту, где га лекар прегледа да ли не болује од какве теже заразне болести. Ако болује, упућује се у болницу, иначе у спаваћу собу. Радник, загађен вањима мора се шинати и нарочито опрати, а његово одео и веи мора се дезинсцирати.

Дезинсекција се врши најсавршенијим методама тако, да оделу и вешу не причињава никаквог кбара. Собе су зими загрејане централним грејањем а креветски чаршаби и јастучна наблака после сваког преноћишта оперу се. За случајебе појабе какве епидемичне болести, постељне ствари читабе собе, као и соба, одмах се дезинфикују. Тиме је сваки радник, који у Склоништу преноћи, не само обезбеђен са здравом постељом, већ и сачуван од сваке преносне болести и другог оштећења.

У склоништу је уређена и кухиња. Храна је проста али добра. Радник добије за бечеру и доручак по 300 грама хлеба и 500 грама куваног јела али без меса, на сваки оброк. Исхрана није обавезна за сваког који обде преноћи.

Ово је Склониште отпочело са приманњем радника на преноћиште 30. октобра 1929. год. Првога дана пријавило се само 23 радника. Од тада, број свакодневно расте да се са 30. децембром заврши са 189 радника. За два месеца у обоме склоништу било је издано 8226 постеља, што значи да би, просечно

на један дан, било заузето 132 постеље. Кроз ово Склониште прошло је свега 1066 радника, што на 8226 постеља излази, да би за једно лице отпало месечно просечно око 8 конака.

Спаваћа соба М. Склоништа

По занимањима оба се лица деле: на квалификоване занатске и индустријске раднике 594 лица; на приватне намештенике 135 лица, и на просте надничаре 337 лица.

По годинама старости они се деле: до 20 година 309 лица; до 30 година 464 лица; до 40 година 175 лица; до 50 година 82 лица, и преко 50 година 36 лица.

По домицилу покрајина из којих су, оби се радници деле: На Северну Србију 395 лица; на Јужну Србију 102 лица. Свега из Србије 497 лица. На Војводину 165 лица; на Хрватску

и Славонију 72 лица; на Словенију 15 лица; на Далмацију 27 лица; на Босну и Херцеговину 204 лица; и на Црну Гору 32 лица. Или свега на покрајине изван Србије 515 лица. Из иностранства 54 лица.

Предње бројке утврђују: 1) да је кретање незапослених претежно из квалификованих радника;

2) да су по годинама старости, највише незапослени млађи радници, и 3) да су већи број коначишта искористили радници из покрајина ван Србије. А обо последње доказује и да је установа овога Склоништа била нужна радницима који, из других покрајина долазе у Београд и Србију ради запошљавања, исто толико колико и србијанским радницима.

2. Женско радничко склониште.

Женско Радничко Склониште са одељењима за децу и породиље налази се у Млетачкој ул. бр. 4., у крају Београда, који је погодан за приступ радница запослених у разним пословима. Градња овога Склоништа, са истим модерним инсталацијама, којима располаже и Мушко Радничко Склониште и Дечије обданиште у М. Поцерца улици, стаје Динара 3.535.682,30 а инвентар Дин. 505.711.

Склониште је намењено женском радничком савезу, а на првом месту оним радницама, које спа-

дају под закон о осигурању радника. Кад има расположивих места, могу се примати и друге радне жене и њихова деца.

Женско радничко склониште

Женско Радничко Склониште има четири одељења:

1) Одељење за преноћиште жена-радница, које се налазе у Београду без посла, или оних жена, које су запослене али су моментално без стана.

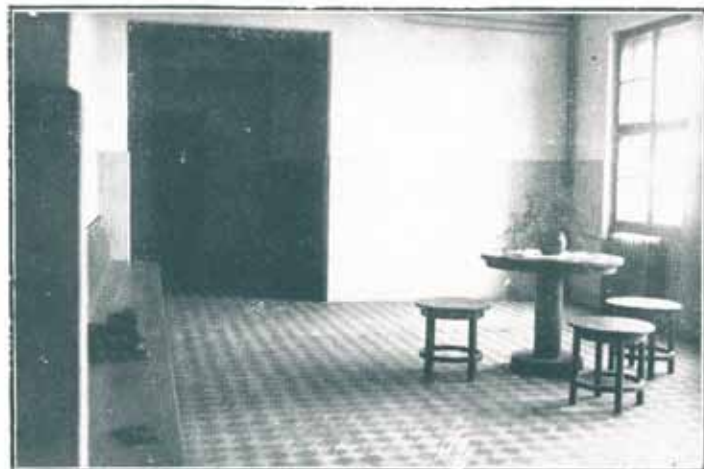
2) Одељење за породиље, које по порођају морају напустити болницу, али за рад још нису способне.

3) Одељење дечије, у које се примају мала деца до 4 год. и одојчад оних породиља, које ноћебају у Склоништу док не нађу посао или стан.

4) Обданиште одојчади и мале деце до 4 год. за децу радница, које су на послу заузете преко целог дана и нису у могућности старати се о деци.

У одељењу за жене примају се жене само на преноћиште. Пријем се врши од 18—21 часа (од 6

до 9 ч. у вече). Све жене морају при пријему прво дати сва документа, евентуалне вредности које при себи имају и све своје ствари, да се сачува у нарочитим одајама и орманима, па се затим купају, добију спаваће одело и одлазе у трпезарију на вечеру. Кад вечерају одлазе у спаваће собе, где у топлој, чистој

Чекалоница Женског склоништа

Трпезарија Женског склоништа

и угодној постели и потпуној тишини нађу добар ноћни мир. Ујутру од 5½ до 7 ч. све жене морају напустити Склониште, било да оду на посао, или, ако су незапослене, да траже рада.

Познато је да раднице напуштају болницу после порођаја још потпуно неспособне да ступе на посао, који у већини случајева захтева велике и тешке напоре. — Одлазећи на посао оне су такође увек приморане одвојити се преко целог дана од нежног одојчета, још у првим недељама. Склониште омогућава породилци потребан одмор, добру храну и хигијенску негу, а њено одојче остаје поред ње, и под надзором лекара, добија најбољу негу у критичним данима његовог нежног живота.

Деца матера, које се налазе у Склоништу на преноћиште, задржавају се у Склоништу потпуно, док мати не добије посао или не нађе стан. Обе матере са децом могу остати у Склоништу 7 дана, а овај се рок може продужити само у случају ако се утврди да ће се у одређеном кратком року моћи матери

Соба за бебе женског еклоништа

Соба за породиље женског еклоништа

наћи посао, збринути дете, или осигурати стан. У противном случају мати се упућује којој институцији, или надлежној општини која ће збринути дете.

Дечје одељење у Склоништу има два задатка: прво да заштити новорођенчад и одојчад која се примају заједно са мајкама-дојиљама; друго да заштите децу беспослених матера. Тиме што се дете привремено збрине, олакша се мајци да нађе посао, и спречи се да дете не пропадне, ако је мати остала без стана.

Дечје обданиште прима на дневну негу одојчад и малу децу до 4 године. Мајке, које су запослене ван куће доносе своју децу од 6. ч. ујутру, а долазе по њих после свршеног посла. Недељом и државним празницима обданиште не прима децу.

Рад у дечјим одељењима врши се по прописима модерне дечје медицине.

Одељење за жене налази се на 2. и 3. спрату и располаже са 90 постеља. Дечје одељење, које располаже са 45 постеља, налази се на првом спрату и у приземљу. На првом спрату је одељење за обданиште и за одојчад мајки-дојиља, које се налазе у Склоништу, а у приземљу, где се деца примају налази се и одаја за преноћиште детета првог дана, док се лекарским прегледом не утврди да је дете здраво и да може прећи у дечје одељење на првом спрату.

У приземљу се такође налази одељење Женске Берзе Рада.

У сутерену се налази трпезарија и купатила. Купатила раде: у вече само за раднице које се на преноћиште примају а преко дана за публику у опште.

Ово Склониште одговара огромној потреби женског радничког света у целој земљи. Познато је да у Београду има највећи број жена, у већини случајева младих жена и девојака, које су дошле да се упосле из свих крајева наше земље. Немајући сигурно заточиште, а долазе најчешће из малих провинцијских места, младе и неискусне, оне лако падају у руке експлоататора, пропадају и долазе у највећу беду. Склониште ће прихватити сваку жену-радницу, а нарочито младе девојке, и поред склоништа

Пријем одојчади у Ж. склоништу. Др. Марија Војс

које ће јој пружити, постараће се да им у договору са Берзом Рада нађе посао, а матерама, помоћу постојећих друштава и установа, да омогући збрињавање њихове незбринуте деце. — О томе: шта ће интересанти плаћати за коришћење обе установе изложено је у забршном одељку обе споменице.

Исто тако наша пуна захвалност припада претставницима данашње Општинске Управе: Претседнику Г. Милошу Савчићу, и Потпредседницима Г. Др. Милославу Симојединовићу и Г. Војиславу Заћини, који су, лојално поштујући аутономију овога Управног одбора, свесрдно га у његовом раду помагали те и директно са Одбором сарађивали да се раније започете градње добрше, и што пре, у своје корисне функције ставе.

Београдској Радничкој Комори дугујемо признање што је, сабесно водећи рачуна о својим дужностима према радништву Београда, не само узимала иницијативу за потребна решења, већ је и директном сарадњом у пословима Одбора, стално помагала да се изграђене установе, у својим функцијама, ставе на здраву основу.

Професору Универзитета, Г. Др. Матеји Амброжићу, изјављујемо топлу захвалност што је пристао да, као шеф „Централног завода за здравствену заштитну материју и деце“ коме је поверено унутрашње уређење и вођење Обданишта, обоме Одбору стави на расположење своје богато стручно знање за модерно уређење и организацију службе у Дечијем обданишту. А као пример љубави према радничкој деци нарочито истичемо, пожртвованост Г. Др. Амброжића да, и поред других многоструких стручних и научних ангажмана, редовну Управу над Дечијим обдаништем прими — одбијајући, од Управног одбора, понуђени му хонорар за сталан рад.

Почившем Др. Жерјаву — Слава!

Свима осталим учиниоцима и сарадницима — Хвала!

УПРАВНИ ОДБОР

Фонда за стварање и одржавање радничких устаноба
у Београду.

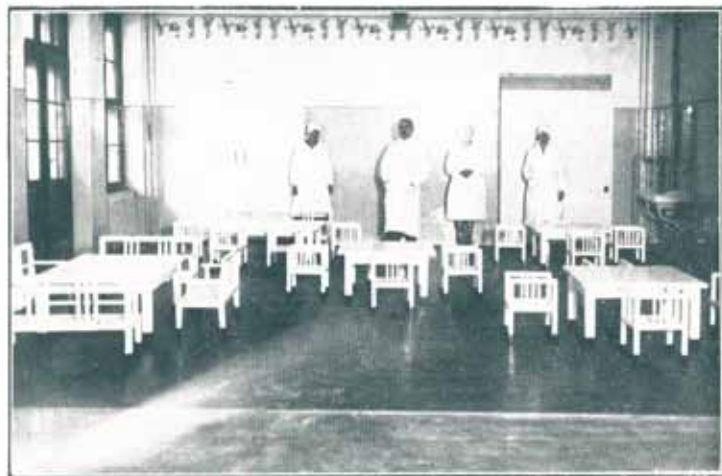
требно свуда, где има матера, које зарађују преко дана, ван куће. Таквих матера има и у Београду све више и више

Зло због тога, што у свакој већој агломерацији одојчади, још са-
свим неимунизоване од природе, неминовно видимо да наступају честе
епидемије. Опасност заразних болести у великом броју у Обданишту
је нарочито велика, пошто свако појединачно дете, сваки дан може
да унесе споља, ноће елементарне заразе у завод. *Зло* и због тога, што
се свака грешка нешколованог или несавесног персонала у нези и
исхрани деце не показује само на једном детету, него веома брзо ви-
димо, како оболебају, због таквих грешака, читаве групе деце. *Зло*
и због свакодневних промена у миље-у и нези.

Због тога, овако Обданиште, да би смањило своје ржаве стране, на најмањи
степен, треба у
своме уређењу и
вођењу да искор-
исти сва иску-
ства, која су сте-
чена на томе по-
љу деље заштите,
како би деца у
њему заиста наша-
ла заштиту, а не
пропаст. Обим
принципом руко-
водио се и Управ-
ни Одбор Фонда
за стварање и о-
држање раднич-
ких установа, када
је зидао и уређи-
вао Обданиште.

Соба, боке, за одојчад Деч. обданишта

Соба за забављање деце. Др. Жика Ђ. Марковић са неговатељницама

Средишна и Јавна Берза Рада

У зградама овога Фонда налазе се условнице Средишне и Јавне берзе рада

1) Средишна берза рада.

Она се налази у приземљу зграде Дечијег обданишта у Милоша Поперца ул. бр. 4. — Средишном берзом управља «Централни одбор за посредовање рада», састављен из претставника државе, послодавачких и радничких централних организација. Његов је задатак:

Библиотека Централне Берзе рада

1) Да преко органа радничког осигурања сабира приходе за Јавне берзе рада и помагање незапослених радника, прописане финансијским законом за 1922/23. годину и обе додељује Јавним берзама рада;

2) да боди надзор над радом Јавних берзи рада и њихових месних органа и упућује их на правилан рад;

3) да одобрава буџете и контролише издатке Јавних берзи рада и њихових месних органа;

4) да боди евиденцију и сабира статистику о незапослености и утиче на регулисање пијаце рада у читавој држави;

Др. Марко Кривошић, председник
У. о. л. п. р.

5) да, у циљу запослења домаће радне снаге на страним радним пијацима, ступа у споразуме са сличним установама на страни, и

6) да боди опште старање о запослењу и помаже стварање и одржавање установе за збрињавање незапослених радника и радница.

2) Јавна берза рада.

Шалтери Јавне Берзе рада

Незапослени радници у чекаоници Ј. Б. Р.

Она се дели на одељења за мушке и женске раднике. Мушко одељење налази се у приземљу зграде Мушког радничког склоништа у Милоша Поцерца ул. бр. 2-а, — а женско одељење налази се у приземљу зграде Женског радничког склоништа у Млетачкој ул. бр. 4. Веза обих одељења, са односним склоништима, сасвим је разумљива и одговара заједничкој сврси — збрињавања незапослених радника и радница.

Задатак обадва одељења је истоветан:

1). да посредује рад незапосленима; 2). да онима, који се у Београду не могу запослити, даје путне помоћи за тражење рада у другим местима, и 3). да незапосленима, који на запослење у Београду чекају, даје новчане потпоре.

Вршећи те своје задатке, београдска Берза рада је, у 1929. години имала: пријављених за рад мушких 16.629, женских 1949. Свеха 18.578 лица; уписала је мушких 7.782, женских 993. Свеха 8.775 лица. Одпало и отпутовало: мушких 8.089, женских 815. Свеха 8.904. Затекло се на концу године: мушких 758, женских 141. Свеха 899 лица.

Берза је издала: на име помоћи радницима који су чекали посао Динара 326.366.—, на име путне помоћи Динара 30.624.50, и поред тога издала је 13.826 објаба радницима који су у циљу тражења рада, у половину цене, путовали железницом и бродовима.

И обе бројке до очигледности доказују неопходну нужност постојања социјалних установа како Берзи рада, а тако и Радничких склоништа.

Женска берза рада у женском склоништу

Одлуке Управног Одбора Фонда

Пошто је, по решенима: Господина Министра Социјалне политике, Одбора Општине града Београда и Управног Одбора београдске Радничке коморе, успостављен *«Фонд за стварање и одржавање радничких установа у Београду»* и, из по два претставника: Министарства, Општине и Коморе састављен Управни Одбор Фонда који ће, у име Општине београдске, Фондом аутономно управљати, те пошто је из *Фонда Берзе Рада*, код Државне Хипотекарне банке, на име зајма Општини Града Београда, стављено у *Фонд за стварање и одржавање радничких установа у Београду* Динара 10,000.000, Управни Одбор Фонда ступио је у своје функције. Његове бажније одлуке су следеће:

1.) Програм грађења

За грађење радничких установа постављен је следећи ред:

а) два Склоништа за преноћиште незапослених радника и радница, посебно за мушке а посебно за женске који у Београд долазе ради тражења рада;

б) два Дечија обданишта за дневни борабак и негу одојчади и деце до 4 године старости оних матера радница, и намештеница које иду на рад;

в) једно Склониште — преноћиште за оне раднике који ће, као уписани а немајући сопственог стана, са ограниченим роком ноћивати;

г) потребан а могућ број радничких кухиња у крајевима Београда, у којима се налази највећи број индустријских предузећа;

д) раднички станови.

Пошто су подигнута два Радничка склоништа и два Дечија обданишта као, за Београд, најпрече радничке установе, те је за њихово грађење и разне инсталације морао бити ангажован саб кредит од Дин. 10,000.000, Управни Одбор Фонда је, у првим двема тачкама свога грађевног програма морао привремено решити и остале. Тако је уређено:

а) да у склоништима буду и кухиње и радничка купатила;

б) да у истим склоништима, у времену кад све постеље не буду заузете незапосленим радницима и радницама, могу и запослени добити стан и исхрану;

в) да у истим зградама склоништа, буду уређене и пословнице Средишне и Јавне берзе рада, и

г) да се у Дечијим обдаништима, поред деце од 2, припреми уређај и за пријем деце до 4 године старости.

Управни одбор за сиварање и одржавање

*Драг. Аничић,
ч. члан Управног Одбора — делегат
Радничке Коморе*

*Исидор А. Прошић,
Председник Управног Одбора — делегат
Општинске београдске*

*Др. М. Тујковић,
ч. члан Управног Одбора — делегат
Министарства соц. и држав. и нар. здравља*

Радничких усшанова у Београду

Милић. М. Сокић,
члан Управног Одбора — делегат
Општинe Београдске

Милена Ашанацковићева,
члан Управног Одбора — делегат Анти-
старишта соц. полит. и нар. здравља

Лука Панићевић,
секретар Управног Одбора — делегат
Радничке Коморе

2.) Финансирање изграђених установа

Најтеже питање наступило је кад су радничке установе изграђене и за додељене им задатке уређене. Да би остале, морали су им се обезбедити приходи. Да све издатке подмире директни интересенти — радници и раднице то им њихов социјални и економски положај онемогућује. За то је Управни Одбор Фонда одлучио:

1) да се за купање са преноћиштом у склоништима плаћа само 5 динара од особе дневно.

2) да се за исхрану — бечеру и доручак, плаћа такође само 5 динара, али да исхрана није облигатна, т. ј. да се радници и раднице, који ноћују у склоништима, по својој вољи могу хранити и ван склоништа;

3) да се за дневну негу и исхрану деце у Обдаништима плаћа такође само 5 динара и

4) да се за дневну негу и исхрану радница породиља, заједно са негом новорођенчета, плаћа 15 динара дневно.

Принцип: да се за свако коришћење установе ма и један део трошкова мора платити, поред финансијске, и морална је нужности, јер би у противном саме установе изгубиле здраву подлогу за своје постојање. А друго је питање: да ли директни интересенти могу и те, тако мале уплате, доприносити. Ко то није у стању има потражити

Берзе рада, Радничке коморе, радничке организације, државне и самоуправне социјалне институције или друге хумане установе, које ће их о свом трошку обамо упућивати.

Ради тога штампани су бонови, и свака установа, као и појединац, може их од Управног одбора Фонда благовремено откупити, и са њима своје штићенике у склоништа и Дечија обданишта упућивати.

Др. М. Амброзини, управник Деч. обданишта

Урош Правић, први секретар Упр. Одбора

Но предвидиби приходи од директних корисника обих установа, неће моћи више од половине стварних трошкова подмирити. За то је нужно, неопходно нужно, да држава а нарочито Општина, обе установе субвенционису, а имућни грађани, а нарочито индустријалци, да их добровољним прилозима помажу. Разлог за то је — општа корист државе и друштва, као и наше прибреде, да им се здраба и за рад способна радна снага од пропасти сачува.

У осталом и обе, као и све остале социјалне установе, прилично су скупе. И њих, и у нас као и у свима другим културним државама, треба и морају помагати економски јачи. То је, у осталом, и сам ранији Министар Социјалне политике Г. Др. А. Мијовић предвидео, кад је својим решењем о зајму одредио да, за издржавање обих установа Држава, Општина и Радничка комора додељују редовне годишње субвенције. Надајмо се, да ће тако и бити, јер би без тога обе установе заиста морале промашити свој задатак.

3.) Радничка купатила

Купатила уређена у Мушком и Женском склоништу за предходно и обабежно купање радника и радница који на преноћиште долазе, преуређена су и за пријем публике у опште. Публика се прима на купање сваког радног дана од 7^{1/2} до 17^{1/2} часова, а недељом од 7 до 14 часова. Цена је купању са сапуном и бешом: у кабинама са кадама Дин. 8, а у кабинама са тушебима Дин. 4.

Да оба купатила и за купање публике у опште преуреди, Управни Одбор Фонда руководио су два разлога: 1. да у интересу зарадња свих сиромашних слојева нашег друштва омогући сиромашном свету јефтино купање, и 2. да купатила, која би преко дана бескорисно мировала стаби у функције и тиме добије приходе који ће корисно послужити за покриће трошкова главних задатака обих установа.

Забршујући обим кратак приказ историјата изграђивања радничких установа и њихове задатке, Управни одбор не може а да, и на обоме месту, не изјави своју најтоплију захвалност свима факторима и његовим сарадницима, који су својим радом допринели да сиромашно радништво Београда дође до обих, њему тако потребних и корисних установа.

Нарочиту пошту дугујемо сени поч. Министра Др. Грегора Жерјава, особиту захвалност бившем Министру Г. Др. А. Мијовићу, и садањем Министру Г. Др. М. Дринковићу, као и претставницима раније општинеке управе: Министру Г. Др. Косићу Куманудију, као Претседнику и Г. Др. Косићу Јовановићу, као Пот-председнику — који су својим решењима, и преко својих органа сарадњом, допринели да до подизања обих установа дође.

Исто тако наша пуна захвалност припада претставницима данашње Општинске Управе: Претседнику Г. Милошу Савчићу, и Потпредседницима Г. Др. Милославу Симојединовићу и Г. Војиславу Заћини, који су, лојално поштујући аутономију овога Управног одбора, свесрдно га у његовом раду помагали те и директно са Одбором сарађивали да се раније започете градње добрше, и што пре, у своје корисне функције ставе.

Београдској Радничкој Комори дугујемо признање што је, сабесно водећи рачуна о својим дужностима према радништву Београда, не само узимала иницијативу за потребна решења, већ је и директном сарадњом у пословима Одбора, стално помагала да се изграђене установе, у својим функцијама, ставе на здраву основу.

Професору Универзитета, Г. Др. Матеји Амброжићу, изјављујемо топлу захвалност што је пристао да, као шеф „Централног завода за здравствену заштитну материју и деце“ коме је поверено унутрашње уређење и вођење Обданишта, обоме Одбору стави на расположење своје богато стручно знање за модерно уређење и организацију службе у Дечијем обданишту. А као пример љубави према радничкој деци нарочито истичемо, пожртвованост Г. Др. Амброжића да, и поред других многоструких стручних и научних ангажмана, редовну Управу над Дечијим обдаништем прими — одбијајући, од Управног одбора, понуђени му хонорар за сталан рад.

Почившем Др. Жерјаву — Слава!

Свима осталим учиниоцима и сарадницима — Хвала!

УПРАВНИ ОДБОР

Фонда за стварање и одржавање радничких устаноба
у Београду.

Pyrene Deshayes